

Μνήμη εποχούμενη

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ, *Λεωφορείο, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 242*

Ο Γιώργος Σκαμπαρδώνης επιβιβάζεται στο λεωφορείο της Γραμμής «10» και με αφετηρία την περιοχή Χαριλάου διασχίζει απ' άκρη σ' άκρη την πόλη της Θεσσαλονίκης κατευθυνόμενος προς τον Νέο Σιδηροδρομικό Σταθμό, όπου θα τερματιστούν συγχρονικά η διαδρομή στον αστικό χώρο και η αναδρομή στο παρελθόν. Ένα λεωφορείο από εκείνα τα παλιά με τον παντεπώπτη εισπράκτορα σκαρφαλωμένο στο υπερυψωμένο βάθρο του, να αναγγέλλει επίσημα από το βραχνό μικρόφωνο στο επιβατικό κοινό τις στάσεις και να ρυθμίζει τελετουργικά την αναχώρησή του οχήματος, με την κοφτή πασίγνωστη προσαγή προς τον οδηγό: «Φύε...».

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΜΟΙΡΑ

Δεκαεννέα στάσεις, και το λεωφορείο σταματά χωρίς εξαίρεση, απaréγκλιτα και αθόρυβα, όπως στα όνειρα, σε τόπους μνήμης, που σχηματίζουν έναν ιδιότυπο αστερισμό οικείων ή ανοίκειων, γνωστών ή άγνωστων, ενεργών ή παραγνωρισμένων τοπολογιών στο σώμα της πόλης. Σε λαϊκές γειτονιές και κεντρικές συνοικίες, γήπεδα και πάρκα, αλάνες και νοσοκομεία, στρατώνες και παράγκες, δρόμους και λεωφόρους, εκκλησίες και αγορές, ζαχαροπλαστεία και καφετέριες, γαλακτοπωλεία, μπαρ και ταβέρνες.

Περνά μπροστά από εμβληματικά κτίρια, πλατείες, μνημεία και αστικά τοπία, που φιλοξένησαν τις προσδοκίες, τις ελπίδες, τους φόβους και τις αγωνίες μιας γενιάς και μιας εποχής ηδονών, ενοχών, ανεκπλήρωτων επιθυμιών και αμφιταλαντεύσεων, που παρήλθε ανεπιστρεπτή. Συλλέγει αυτές τις δύστροπες και σκοτεινές εικόνες που αποκαλύπτονται ακούσια και μιλούν για την «εμπειρία της πόλης ως λαβυρίνθου θραυσματικών σημείων», όπως γράφει ο Siegfried Kracauer. Τις μη εξημερωμένες αδέσποτες εικόνες, που δεν καταγράφονται από την επίσημη ιστορία, ούτε παίρνουν αστερίσκο στους τουριστικούς οδηγούς και τα αφιερώματα, αλλά προκύπτουν απροσχεδίαστα, καθώς είναι δημιουργήματα της τύχης, που αρνούνται να αιτιολογήσουν την ύπαρξή τους. Μοιράζεται τις αποσιωπημένες προσωπικές μνήμες με τις οποίες, ομάδες και άτομα εφοδιάζουν τον τόπο καθώς τον κατοικούν. Υποδεικνύει την «παράνομη γραμματική» των κατοίκων, ανασύρει τα αστόχαστα ημερήσια όνειρά τους, για να φέρει τελικά στο φως άγνωστα οικογενειακά κειμήλια, πολύτιμους χρησμούς και κτερίσματα της νεότητας, ενταφιασμένα στις κρύπτες του νου.

Και τότε σαν να βλέπω άντρες με λευκά ιδρωμένα φανελάκια να ραντίζουν τους πυρακτωμένους χωματόδρομους, που γίνονται βάλτο τον χειμώνα από τις λάσπες, και πολύσχολες γυναίκες να βγάζουν καρτέκλες στα πεζοδρόμια που αχνίζουν. Ανυπότακτα, άφοβα παιδιά με γδαρμένα γόνατα και κουρεμένα με την ψιλή κεφάλια, να σβανίζονται ανέμελα τις γειτονιές και τα πάρκα νυχθημερόν, αναζητώντας διέξοδο στις ανησυχίες, τη δημιουργικότητα και την αξόδευτη ενέργειά τους.

Συνοικιακά είδωλα, νταήδες, μάγκες και αλάνια, να πρωτοστατούν σε παράτολμες σκανταλιές και ριψοκίνδυνες αποκοιτίες για να κερδίσουν την αποδοχή των ημετέρων και των ακολούθων. Αλλά και ψυχωμένους ποδοσφαιριστές με τη δίψα της νίκης και της αναγνώρισης να τιμούν τη φανέλα και με πράξεις γενναιοδωρίας να κατακτούν το θαυμασμό των οπαδών. Οικογένειες να τρώνε χαρούμενες σε απλά λαϊκά μαγαζιά που μαγειρεύουν νόστιμα και μερακλήδικα, πριν ανακαλυφθεί η πλειοδοσία της επιτήδευσης και της εκζήτησης, ως απόδειξη κοινωνικής ανόδου και ευμάρειας. Παρέες να πίνουν καλά ρετσίνα, να διασκεδάζουν, να κάνουν πλάκες και καψόνια στους α-

ποσουνάγωγους. Φοιτητές να συζητούν παθιασμένα μέχρι το ξημέρωμα, να ερωτεύονται παράφορα, να βολτάρουν ακούραστα στα στέκια της πόλης. Να ξενυχτούν σε κουτούκια και νυχτερινά κέντρα με γνωστές ορχήστρες και αυτοσχέδια μουσικά σχήματα, τραγουδώντας καμμούς και μεράκια. Να αναμετρούν μεθυσμένα πάθη και έρωτες, πένθη και απώλειες, χαρές και λύπες στο πέρασμα του χρόνου να αναλλάσσονται μοιραία και αναίτια.

Ο συγγραφέας σ' αυτό το απρόβλεπτο δρομολόγιο κάνει ιδιαίτερη μνεία στους κινηματογράφους, χειμερινούς και θερινούς, κεντρικούς και απόκεντρους δίνοντας με επιμέλεια τις συντεταγμένες τους στον χάρτη της πόλης. Σεπτούς ναούς της λαϊκής ψυχαγωγίας και των συλλογικών φαντασιώσεων, οι οποίοι είχαν αναλάβει τη δεκαετία του εβδομήντα εκ παραλλήλου και το ψυχωφελές έργο της ανακούφισης της εφηβικής σεξουαλικής καταπίεσης, όταν έγιναν της μόδας οι τσόντες. Οι εμβόλιμες δηλαδή σκηνές πορνό, που προβάλλονταν πάντακα κατά τη διάρκεια της ταινίας κάτω από τις έξαλλες ιαχές και τις ουρανομήκειες επευφημίες του φιλοθεάμονος κοινού. Και ενόσω η μια στάση διαδέχεται την άλλη κάνουν την εμφάνισή τους στη σκηνή πρόσωπα επώνυμα ή ανώνυμα, έντιμα, ακέραια, αξιοπρεπή, ενδιαφέροντα. Άνθρωποι σημαντικοί με το φωτιστέφανο της τέχνης ή της ισχυρής τους προσωπικότητας, επιβλητικές sui generis περσόνες με την αύρα της τρέλας ή την τόλμη της ασυμβίβαστης πορείας. Χαρismaticοί δάσκαλοι, εμπνευσμένοι διανοούμενοι και καλλιτέχνες ή

απλά ανιόντες συγγενείς, ήρωες της οικογενειακής μυθολογίας, που έζησαν με σύνεση και συνέπεια, αγαπήθηκαν, ανδραγάθησαν και μετά αναχώρησαν σεμνά από τον μάταιο τούτο κόσμο.

Ο συγγραφέας με συνειρμούς και παρεκκλίσεις ξεστρατίζει στον χώρο και στον χρόνο, σε μια περιδιάβαση σε σημαίνοντες τόπους, παράλληλες ιστορίες και αλληλένδετα γεγονότα. Θυμάται παρτίδες που κερδήθηκαν ή χάθηκαν, αγώνες που προδόθηκαν, φιλίες που απόησαν, έρωτες που ξεχάστηκαν, υπέρλαμπρες στιγμές και απολαυστικές διάρκειες. Μιλά για την ΧΑΝΘ, το Θεαγένειο Αντικαρκινικό Νοσοκομείο, την Τεχνική Σχολή του Ευκλείδη, τη Ροτόντα, την Καμάρα, την Πλατεία Αριστοτέλους, τη γοητευτική κακόφημη γειτονιά του Βαρδάρη με τους οίκους ανοχής, τους προαγωγούς και τις πόρνες, την Αγία Σοφία, τα Πανεπιστήμια με τον φοιτητικό κόσμο, την ΕΡΤ3 και τα γραφεία των εφημερίδων «Μακεδονία» και «Θεσσαλονίκη», όπου και εργάστηκε επί πολλά συναπτά έτη. Και βε-

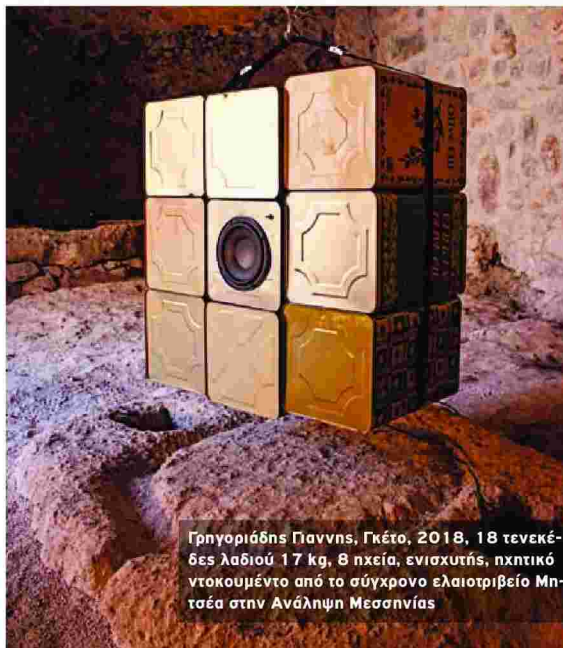
βαίως για τον Λευκό Πύργο και τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, περιλαμπρη όπως υπήρξε στο παρελθόν. Ένας χώρος νεωτερικών θαυμάτων και φανταστικών ακίνητων ταξιδιών σε όλον τον κόσμο.

Στοχαστικός, εξομολογητικός και ανακλιτικός, οσφραίνεται σαν λαγωνικό τα εναπομείναντα ίχνη από φασματικές παρουσίες στο χώρο της πόλης. Μοιράζεται με τον αναγνώστη του αναμνήσεις, ενθύμια και σπαράγματα μιας εποχής «αθωότητας, φτώχειας και ονείρων». Αποκρυσταλλώνει το παλιόψιστο κείμενο που προβάλλεται αχνά από τον προβολέα της νοσταλγίας και της συγκίνησης πάνω στην προσωπική του πόλη, στην δική του Θεσσαλονίκη. Ανακατασκευάζοντας στις ποικίλες εκδοχές του τον αστικό χώρο, ως ένα υπό διεκδίκηση συλλογικό συμβολικό κεφάλαιο, ως ένα πεδίο συναντήσεων, μετασχηματισμών και οσμώσεων. Ανασκαλεύοντας επίμονα ένα «εντός», που όπως γράφει όσο περνάει ο καιρός: «αλλοιώνεται συνέχεια, καταχράται μνήμες, συγχέεται και φθίνει».

Κοιτάζω το καλαίσθητο εξώφυλλο του βιβλίου μετά την ολοκλήρωση της ανάγνωσής και στην παλιά φωτογραφία του συγγραφέα διακρίνω το ονειροπόλο φωτεινό ασυμβίβαστο βλέμμα της νεότητας, να ατενίζει με αποφασιστικότητα το μέλλον.

Που φευ, έχει γίνει ήδη παρελθόν.

Η Μαρία Μοίρα είναι αρχιτέκτονας και διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Γρηγοριάδης Παννός, Γκέτο, 2018, 18 τενεκέδες λαδιού 17 kg, 8 χέρια, ενισχυτής, ηχητικό ντοκουμέντο από το σύγχρονο ελαιοτριβείο Μητσέα στην Ανάληψη Μεσσηνίας

